ఏ రా బు

రచన :

1947-48.

ర చ యి త

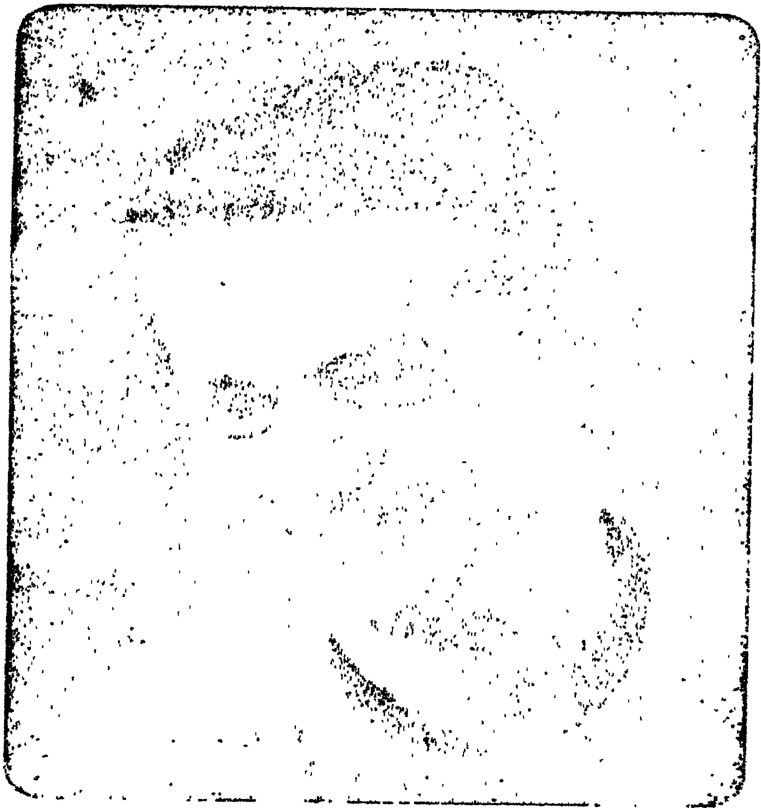
గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మ.

జయ వసంతము

1954.

మూల్యము :
ఒక రూపాయి.

ప్రకాశకులు :
చెఱకువాడ వేంకట రత్నము,
ప్రొప్రైటరు
గ్రామ సేవా పబ్లికేషన్సు,
కొండెవరం.

ర చ యి త

కావ్యాధ్వరము

శ్రీరాకేందు యశశ్చిరంతన తనూ
రేఖా మయూఖాఢ్యులౌ
ప్రారజ్య న్మహాదాంధ్ర కావ్యసృజలుం
బ్రస్ఫార వాణీజగ
ద్ధౌరంధర్య గురుక్రియాధిషణులున్
దైవాఱతన్ నాదు సం
స్కార స్ఫూర్జిత శబ్దపీఠముల మ
త్కావ్యాధ్వరాధ్వర్యులై.

కైమోడ్పు

కింకవి ముఖతామర సై
ణాంకుఁడు, పావిత్ర్యరాశి, నానావిధ మ
చ్ఛంకాంధకార రవి యగు
వేంకట సుబ్బాభిధాను వేమరు దెలతున్.

సాహితీ సౌధంపు దేహళికడ నుండ
బురికొల్పె లోనికి బొమ్మటంచు
కవితా వనాన సత్కావ్యసూనము లేర్చి
మూచూడు మని కేల బుణికి యిచ్చె
ఆధ్యాత్మి కాలోచనానంద చంద్రశా
లం ద్రిప్పి తలఁపుల సంద్ర మిచ్చె
నా యెద మోడునం దీయని భావాల
చిగురు మొల్లంబును సృష్టి జేసె

అతఁడు సారస్వతావసధాంతిక వన
వాటికం బ్రొద్దు వుచ్చెడు తోటమాలి
బహుళ రసపాన పీన సంపన్న హృద్యుఁడు
మన్నమ స్సుమ విసర సంఛన్న పదుఁడు.

అతఁడు ఘనశాస్త్ర శిఖర నిష్యంద సింధు
గాహకేళీ చికీర్షాప్రకర్ష యుక్త
గంధబంధుర సింధుర ఘటల ఱేఁడు;
వానికిం జోడు పండిత పటలి లేఁడు.

ఈరూపాన ఫలించె, నేఁ డఖిల సాహిత్యావనీచక్ర వి
స్ఫార ప్రాభవ వైభ వాభరణ శోభా భాసు రాతీవ దు
ర్వార శ్రీ గురుదేవ దివ్యకరుణా ప్రాగ్భార మందాకినీ
ధారాంభస్సులు, వారి, నా హృదయ కేదారం బుదారంబుగన్.

అభ్యర్థనము

యమునాంబులు గంగాతో
యమునం, గంబూర గందమం దొంటెడు తో
యమునం, జేజే నాడి తో
యమునం దెల్గులను గూర్చి యల్లెదఁ గైతల్.

రాలిన పూలపై జలము రాలుచు కన్నుల వా, రెడారులం
బోలిన జీవితాల కయి మూలుగు డెందము వారలంచు మీ
కేళులఁ బెట్టినాఁడఁ దలఁ గీల్కొని నూలిమి నేలుకొందు రే
లాలిత్రిరాశినో రసికులార. మదీయ కవిత్వ కన్యకన్.

అనిశఁపు గాసికిం బొడము నగ్గలఁపుఁ శ్రమవారి ధారలం
బెనిచిన నాదు కోమల కవిత్వఁపుఁ దీవియ యిన్నినాళ్లకున్
ననిచి వెలారిచె న్వలపు నాల్గు కెలంకుల, దాని బొందగా
ననిలము గాని యీ సహృదయాళి భవంబులు వీసరం బగున్.

ప్రసవ పథాలలోఁ దిరుగు భావఁపుఁగూనలు, నించు గంటుకుం
బసదన మీయఁజాలెడు సమాసములున్, మది కెంతపోయియుం
గొసరిన కొద్ది జేకురుచుఁ గొల్లగ మాడు జిలుంగు కైతతో
రసిక శిఖావతంసములు రండు కొనుండు మరంద భాండమున్.

గుబ్బంబుంబలె యానమందున హొరంగుం దాల్చి, డెందాలకున్
అబ్బాకల్ కొలుపం గటాక్షములు, మా హార్యంగి కావ్యాంగనే
జుబ్బం జేసి రసాసవంబుఁ గడిదిం జొక్కింపఁగా, నూఁగవే
యుబ్బూతల్ రసికాళి మానస చయం బుయ్యాల జంపాలలై.

లలితాలంకరణోజ్జ్వలంబును రసప్రాచుర్య ధుర్యంబునన్
జలముగ్యాన సమావహోద్భట సమాసాఢ్యంబు నా కావ్యమున్
గులుకున్ ఘోరవిమర్శకాధమ తతుల్ గోరాడు దూరాడుచుం
గలహంసాళియు మెచ్చ నేర్చగద గంగా భంగ సాంగత్యమున్.

చూడన్, నాయక నామధేయులు, ధనా చూడావలేప ప్రభా
వాలోకక్షయులుం, గవీశ సుకుమారైణేయ జీవాల వే
టాడన్ మానస మొప్పు వ్యాధ నిచయం బైదం యుగీనాసురుల్
నేఁ డున్నారల నాఁడె కాదు దితిజానీకం బనేకంబుగన్.

నే నేదో విరచింపఁ బూని యిపుడే నీహార శోభా సము
ద్రానన్, లేఖినిఁ బట్టితిన్, మొగిళులారా, స్వచ్ఛ తారా నివే
శానం జేరకుఁడీ, విమర్శ కర కాసారంబు నారంభ మం
దే నాపై గురియింపఁ బూనకుఁడు 'వందే' యందు ముందే యిటన్.

అమరానుబంధము

ప్రణయాపాంపతులేరు, కండలెముకల్ భావింపఁగా మీదుమై
గ్గొనబుం దీవెలలోనఁ గైకొని గదా క్రొందీవెనుం బోలె నా
యునికిం గూరిచె విశ్వశిల్పి; యిఁక నెట్లూహింతు భేదంబు నో
జనకా నామెయి బాలు నల్లలును సంశ్లాఘించు మీనామముల్.

అరవిరిఁ గేరు లేనగవులందముఁ జిందెడు మోము, తేనియల్
కురిసి ముదంబు గూర్చు పలుకుల్ పచరించుట, లంతకన్న మీ
యరమర లేని ప్రేముడియు నా కనువిందగు రూపు చందమున్
మరువగ నౌ నొకో మరతు మన్నను నెన్నిదినాలు చన్ననున్.

చెరియొక నేల యంచునకు జిక్కిన, హాయన వేయి తోయధుల్
ఇరువుర వేరు జేసిన, ననేక దినంబులు దొర్లిపోయినం,
దిరములు గాని పుట్టువులు తీరిన, దీరవనాంతరంబులై
ఎరుగవు కాలదూరముల నీయమర ప్రకృతి ప్రబంధముల్.

సరస కులావతంసము, విశంకట శాంత గుణంపుఁగాంతి పె
ల్లురలెడు మేలిదివ్వె, పొడవ్రాని చరించెడు మిన్నువాక, నా
యొరిమెను కొల్లగొన్న యితఁ డొప్పునటం చెద నెంచి యిచ్చితిన్
గరువఁపు ప్రేమ కీచిగురు కైతను చెన్నగు చిన్నగా నిటుల్.

కబ్బ మిచ్చితిఁ గైకొమ్ము, కన్నతండ్రి
ప్రేమ మున్నిరు నీవు, నీపేరు పుడమి
కొమ్మ రెమ్మలఁ బూవులఁ గుస్తరించి
తావి కడ లొత్తఁ దిరముగాఁ దనరుగాత.

అ ప ర్తా రి క

అసిధారాలతికల్, మణీమయ కిరీటాలంక్రియా దీధితుల్
లసదశ్వంబులు, దండయాత్రలు, దిశారంగంబులం దేలు ము
న్నసగెన్ రుస్తుము పారశీకమున నెంతే విద్విషత్ జిహ్వికా
విసరాగ్రంబుల బాహువిక్రమ రమా విస్ఫూర్తి నర్తింపగన్.

*

సురవీథి భేదించు సూర్యాణ ధాటితో
పొంగారు హృదయంబు సంఘటించి
నిజ భుజా యుగసార సీరాశి వీచితో
పన్నీటి జలకంబు పాదుకొల్పి
బ్రహ్మాండ విఖ్యాతి పండు వెన్నెలలతో
లలితాంశుకము తనూ లతకు గూర్చి
నవ భిండీ వాలాంత నఖరాంకురంబుతో
మదవైరి రుధిరంబు నుదుట దిద్ది

విజయ లక్ష్మీలలామను పెన్నురంపు
పువుల సెజ్జకు మోహ రజ్జువులఁ గట్టి
తెచ్చి లాలించి పాలించి తేజ మెసగ
పురుష సింహుండు రుస్తుము పరిఢవించె.

తనవాలు దేశంబు జనపాలు నెమ్మోము
గీతకు గంటంబు రీతి గాగ
తనచూపు కెంజాయ దాయల మొదలోని
ధృతి కెర్ర సంజగా నతిశయింప

తన సింహ నాదంబు తగవులో పచ్చి నె
త్రుప వాన జల్లుల కురుము గాగ
తన మోము వెనువెంట జను చమూ వారాశి
కలరించు చంద్ర మండలము గాగ

హయము వీపున కాపురం బనయ మెనయ
పుడమి గాలించి రుస్తుము కడిమి జూపి
జేని కరిభామినీ దహ్యమాన హృదయ
భాజనంబుల నిచ్చె నీరాజనంబు.

*

క్షోణీచక్రము ఘూర్ణిలఁగ నతః డక్షుద్రార్భటీ సైన్యుఁడై
నానా సంగర రంగముల్ దిరుగు చుండ న్నొక్కచో శారికా
వాణిం, జారు కళా విలాస నళినీ పాణిన్, మహా బంధుర
శ్రోణిం, భావజు రాణి, బోని విలస ద్రోలంబ వేణిం గనెన్.

వీణా వల్లికఁ బల్లవించి రవళుల్ పెంపారు చందాన ని
ద్రాణం బైన యనుంగు కోర్కులు మదిం దైవార నవ్వీరునిఁ
రాణం జిప్పిలు చూడ్కితీవియలతో రావించి గావించె న
య్యేణీలోచన యౌవనానలమునం దింధాన సంధానముల్.

సుభగ మూర్తు లిద్దరు ప్రసూన శరాసన సాయకంబులం
గందళితాత్ములై కరము గాసిలఁ, బేశల భావ పుష్ప ని
ష్పంద మరందముం దెలసి సారస లోచన తండ్రి వారి కా
సందము మీరఁ గూరిచెను నవ్యలతా సహకార శోభలన్.

*

హాసన కిసాలయంబు, లధరాక్షర శీధు రస ప్రసారముల్
గుసగుస పిల్లగాలు, లుపగూహన వల్లులు, నుల్లసిల్లు న
య్యొసపరి ద్వంద్వ జీవిత వనోజ్జ్వల సీమలఁ జాదమామయు
న్నసకముగం, దినంబు, గుబియింపగ దన్మిహికా వికాసముల్.

*

దినములు మాసరంబు లబ్బు తీరియు తీరని తేనెసోనలై
చనగ, దదీయ వీరవధు చానకు మోమున పాండిమంబునుం
జను మొనలందు సీలిమయు సంచరణంబున భూరి భారముల్
మొనయగ నెచ్చెలుల్ దెలిపి పోయిరి భావిశుభోదయుష్యమున్.

*

దుర మొం డేర్పడ నింతలోన విలసత్ దోగకంతువుం బందువై
కర ముల్లంబునఁ బొంగి దుస్తు మట కేగం గోరి యర్థాంగి క
త్తెఱగుం జెప్పగ గుప్పగూలి యధికార్తిన్ నాథు కంఠంబునం
గరవల్లిం బెనవైచి కాంత వగచెం గన్నీరు మున్నీరుగా.

*

పతియునుఁ గాంత నూరడిలఁ బల్కు తలంపునఁ బొల్పు మీరగం
జతుర వచో విలాస రస సంగతి, నంగలతం, గవుంగిటన్
జతన మొనర్చి తేర్చి, సతిసమ్మతిఁ గైకొని భావ వీథిలో
కుతుక విషాద వేణికలు గుబ్బటిలన్ రణభూమికిం జనెన్.

*

కడనం బేగెడువేళ ఋస్తుము సతీ గర్భోద యోల్లాసి యై
'' సుదతీ నీకను చిన్నిపాప కొగి నచ్చుం గ్రుద్దు మీ ముద్రికన్
ముదమారఁగను గొంను నాద,''టనుచున్ ముద్రాంగుళీయం బిడెం
దుడ కాంచిహ్నము గాంచె నాతఁడు విపత్ సుర్వార కాలంబునన్.

*

కతిపయ వాసరంబులకు కాంత దృశీక వశీకర ప్రభా
తతు లొలయించు నెమ్మొగము దామరవాని యశగ కృశోదరీ
సిత హాసితంబు లేలు శుభ చిహ్నము లొప్పెడు రూపువానినిన్
సుతుని సారాబునుం గనగ, శోభిలి పొంగెను బంధు సింధువున్.

*

తనకు సుతుండు బుట్టె నని తండ్రి యెఱింగిన, నొక్కఁడైన యా
తనయుని ఘోరమహా రణ విధానము నేర్పి యనేక రంగముల్
తన వెనువెంటఁ ద్రిప్పు నెడఁ దప్పక ముప్పు ఘటిల్లు నంచుఁ దాఁ
గనినది చిన్నికూతు రని కాంతునికిం దెలుపంగఁ బంపినన్.

*

కొమరుని డెందమందు కడు గోరిన వీరున కీ యుదంతముం
బ్రమదము గాక, యుల్లమును భల్లమునుం గొని యేసినట్లుగై
క్రమముగ నిల్లు సేరక విరక్తి జనించి యనేక వర్షముల్
రమణుఁడునుం బురంబులు దురంబులు నెల్లఁ జరించు చుండఁగన్.

*

పాతిక యేండ్లు బాసె. యెలప్రాయము డాసె, సొరాబు ప్రాతరా
సీత విలాస రాగ రమణీయ రుచిం దెసలందుఁ జిందు ఖ
ద్యోత కిశోరు సంపదలఁ దోచె, రణంబుల నేచె శోణిత
స్నాత పరేత జాత నటనా ఘటనా పటిమంబు శోభిలన్.

*

కాలము దారుమా రయి యొకానొకనాఁటి ప్రభూత సంపదల్ !
దూలి సొరాబు తల్లి తనతోడి జనంబులుఁ, గుందనంబునుం
బోలిన ప్రాయముం, దొలఁగిపోయి నిరంతర శోక వారిధిం
దేలుచు భర్తకై యెదురుతెన్నులు చూచుచు నుండె నొంటిగన్.

*

తనయుఁడు తల్లి కూరటను దాల్చుచు శోక భరార్తిఁ దీర్చుచున్
జనకుని జాడలం దెలియ సర్వ మొనర్చుచు నుండె భండనా
వనులను గ్రుమ్మరిల్లుచు నవారిత బాహు బలార్భటిం దిశా
ఘన పటహంబులం గరము గ్రందిలఁ జేయుచు నాస పెంపునన్.

*

కరకరి దాయలై విధి జిఘాంసుఁడు, తార్తర పారశీక భూ
వరు లరులై పరస్పరము భండన తత్పరతం బొనర్చు న
త్తరుణమునం, దనూభవుని తార్తర పక్షమునందుఁ జేరిచెన్
ధరపయి వాసి గన్న తన తండ్రి స్వరూపముఁ జూప కెన్నఁడున్.

*

ఏక వంశ వృక్ష శాఖలం గొని తెచ్చి
కాల వేణిలోనఁ దేలఁ జేసి
కరుణ మాలి రెండుఁ గదిసి ఢీకొనఁ జేసి
నవ్వుకొనుచు నుండె నవ్విధాత.

పూర్వభాగము

సితరుచి పుంజ మంజిమలు, శీతల వాత లతా వితానముల్
శతదళ వల్లభోదయ దిశం గిసలించెను; * "జీవికా" ఝురం
బతను హిమావకుంఠనము నాని రహించెను ; తామ్ర సైనికా
యుతనము మున్గి యుండెఁ దటమందున నిద్దుర పాలవెల్లిలో.

రాతిరి యంతయున్ నిదుర రాక సొరాబు పరుండి యుండె శ
య్యాతలమందు మాటి కిటు నట్టులు బొరుచు; నల్లనల్లఁ బ్రా
భాతరుచుల్ గుడారమునఁ బ్రాకగ వేకువ లేచి చయ్యనన్
కౌతు చౌకాయిఁ గైకొని మొలం గరవాలము వ్రేలవైచుకన్.

జలజలమంచు ఖుంచి దిగజారు తుషారమున న్మునింగి, పె
న్మల సిగరాలఁ గ్రాలు నొక మాసిన చిత్తరు వట్టు లెంతయుం
బొలుచు గుడారు బారుల సమూహమునం బడి యాతఁ డేగె, బె
బ్బులి పొదలందు దూరి చనుపోల్కి పెరాన్వియుఁ దుండుచోటికిన్.

---

* జీవికా నది = అక్ససు నదికి మారు పేరు.

కమలషవుండు గ్రీష్మమునఁ గాచెను నెండఁ * బమీరు సీత భూ
హిమము గరంగఁ బొంగి ప్రవహించు నుదంచిత జీవికా తటీ
విమల తటోపకంఠమున వేనకు వేలు మరందపేటి నా
గుముఱగ దార్త్రసైనికులు గూర్చిన నల్లగుడారు లొప్పెడిన్.

కొంత దవ్వుగ నొక చిన్న కొండ గలదు ;
కట్టి రెవ్వరో పూర్వులు మట్టికోట
దానిపై ; గాని యీనాఁడు తార్తరి సైన్య
విభుని పటగేహ మచ్చట వెలసె ; నద్రి
మస్తక న్యస్త మకుటాయ మాన మగుచు.

సర్వముఁ దారు మారులుగ సల్పు జగత్పరిణామ నిర్ఝరా
ఖర్వ మహోగ్ర ధాటి నరికట్ట నసాధ్యము గాదె, నేడు త
త్పర్వత శృంగ మెక్కినది తార్తర సైన్యపు పెన్ గుడార, మా
పూర్వుల మట్టికోట పడిపోయెను కాలవిలీన శోభయై.

ఉదధిం బోలె నశాంతి మారుత విఘాతోల్లోల కల్లోలమై
యెద నుద్వేగము నివ్వటిల్లఁగ సొరా బేతెంచి ద్వారంబునన్
పదముం బెట్టెనొ లేదొ తార్తర చమూ పాలుండు వెన్వెంటనే
నిదురం బాసె విచిత్ర సంభ్రమ భరాన్వితాంతరంగమ్మునన్.

చివ్వన కూర్పరంబు పయి సేన విభుం డటు లేచి శయ్యయం,
" దెవ్వఁడ వేల వచ్చితివి ? యింకను నిండుగ తెల్లవారలే ;
దెవ్వియు నేని వార్తల వచింతువె, లేక యుపద్రవం బెదేన్
నివ్వటిలంగ సైన్యమున నీ వరుదెంచితె పల్కు" మం చనన్.

* పమీరు = పామీరు శీతభూమి.

ద్వారమునందు భ్రాతల గతాఖిల విక్రమ ధూర్వహాంసుఁడై
వారిఁ వైరివోలె నిలువంబడి యున్న సొరాబు, భూరి గం
భీరత దోఁచు నెన్నడల విభ్రమ సంభృతుఁడౌ పెరాన్విసా
చేరువ కేగి యీగతి వచించెను ప్రస్ఫుట నిస్వనంబునన్.

“ఏను సొరాబు. నన్నెఱుగు దీవు * పెరాన్విస, తూర్పుచాన గ
ర్భాన జనింపలే దికను భానుఁడు ; మేల్కొనలేదు వైరిసే
నా నివహంబు ; గాని శయనంబున నేఁ గనుమూత నొక్కమా
రేనియు లేక పుచ్చితిని రేయిని- నీయెడ కిప్డు వచ్చితిన్.

కలనికి సైన్యముల్ ‘సమర ఖండము’ వీడెడు వేళ రాజు, నన్
బిలిచి సుతుండు వోలె నిను పెద్దతనం బిడి గారవించి, నీ
పలుకు హితోక్తుల న్విని ప్రవర్తిలు మంచు వచించె గాన, నేఁ
దెలియఁగఁ జేతు నిప్పుడు మదిం గల కోరిక నో పెరాన్విసా.

చిన్నటనాఁటనే విమత భీకర తావహ శస్త్రధారినై
మున్నెపు డెప్పుడో విడిచి పుట్టిన చోటును, కన్న తల్లినిన్
మిన్నులు వడ్డచోటఁ బడి మేదిని నాథుని సేవ, ప్రాణమే
నెన్నక సల్పినాఁడ నది యెల్లను నీకును దెల్లమే గదా.

చ్యుత దళమ్ముల సమీరణము చొప్పున ద్రోలితిఁ బారసీకులం,
జతుర చలాంచలంబుల నశాత్రవచిహ్న జయధ్వజ ప్రచా
లితములఁ జేసినా నసమలీలను ; గాని తదుగ్ర సంయుగ
క్షితులను నాకనుల్ వెదకి చిల్లులు వోయెడి నొక్క వ్యక్తికై.

* పెరాన్విసా = తార్తరుల సర్వసేనాధిపతి.

ఒక్కనినే మదీయ పిత నొక్కనినే దూర మందు కంటికిం
జిక్కఁగఁ జేసికో మిగుల జేసితి నే బ్రయతంబు; నెప్పుడో
యొక్క దినాన తండ్రి తన కొక్కెడ నేనియుఁ దీసిపోని పే
రెక్కిన పట్టి గూడు ముద మెచ్చుఁ గదా యని గంపె నాశతో.

ఆసల నుంటిఁ గాని యడియాసలుగా నవి మారె, యత్నముల్
వీసర వోయె గాన, నిను వేడెద నొక్కటి దీర్పుమో, పిరా
స్వీస, యరి స్వసేనలకు విశ్రమ మీయుము నేఁడు, నే సవాల్
సేసెద ద్వంద్వ యుద్ధమును జేయగ రండని వైరి వీరులన్.

అనిని నాయదె పైచేయి యైన యెడల
వినును మా తండ్రి రుస్తుము వీనును లలరఁ,
గాక యొరిగిన నా వ్యథఁ గాంచు తుదిని
యిలను వీడిన పిమ్మట నెవరి కెవరొ ?"

అని సొరాబు పల్క నతని చేతిని చేతఁ
బుచ్చుకొని వచించె ముది పడాలు
కన్న కొడుకు మీది కన్న నెక్కుడు ప్రేమ
సానునయము తో వచస్సు లొలయ.

"ఓ సొహరాబు, నీహృదయ మూరక యెంతయు శాంతి గుందున
య్యా, సమరంబు నీకు పరమాదర మిచ్చెదు మమ్ము గూడుచుం
జేసి, ఫలంబు నందరను జేరి సమంబుగ పంచుకొంచు, మా
తో సకల వ్యథం దలగఁ ద్రోయుచుఁ బుచ్చగ లేవె కాలముల్.

ఒకపరి యేని నీవు గనకున్న యదృశ్యుని గోరి యీ క్రియన్
ఒకఁడవె పోరు డీకొనుట యుక్త మొకింతయు గాదు, శారికా
పికరవ గుంభి తోపవన వీథుల మంజు నికుంజ సీమలన్
సుకముగనుండుమయ్య, యెద శోషిలఁ జేయకుమయ్య'' నావుఁడున్

'' ఈరీతిం బరిహాస మాడు టుచితంబే బాధిత స్వాంతునిన్,
నీరాహారము లింపు గావు మదికిన్ నిద్రా సుఖం బింతయుం
జేరం బోదు కనుంగవన్, నిరతముం జింతించుచున్ శారికా
కీరా కీర్ణ వనంబులం దెటులు నేఁ గ్రీడింతు యోచింపుమా.

పారావారము లీది పోయెదను, ద్యావా కుంభినీ మధ్య వి
స్తారాధ్వంబుఁ జితం బొనర్తును, నితాంతాకుంఠ కంఠీరవ
స్ఫార ప్రోజ్జ్వల దంష్ట్రలం జిదిమెదం, జండానలాభీల కీ
లా రింఛోళులఁ జొత్తుఁ, జిత్త మలరన్ లక్ష్యార్థ సంసిద్ధికై.''

అని సాహారా బీరీతిం
దన యెదలో ప్రజ్వరిల్లు దావానలముం
దన దృఢతర మా నిశ్చయ
మును దెల్పగ నిట్టు లా చమూపతి యనియెన్.

'' ఏమి యనం గలాఁడ నెటు లేనియు దుస్తముఁ గాంచఁ గల్గుటే
నీమది గాఢ వాంఛ యగు నేని కుమారక ? దాన సుంతయున్
సేమము గాదు ; శస్త్రములఁ జేకొని యాహవభూమిలో, పితృ
ప్రేమ కరంబులం దుదకుఁ బెట్టకుమా క్షతగాత్ర పుత్రునిన్.

కాని కుమార, రుస్తుమును గన్గొనఁ జాలవు నీ విటన్, ‘శయి
స్థానము’నందు వృద్ధపిత ‘జాలు’ను గూడి ప్రపంచ కార్యముల్
మాని యతండు కాలము సమస్తము నింటనె బుచ్చుచున్నవాఁ
డానన సీమయందు తొలుకాడ విషాదఁపు నీడ లేలొకో.

ముసలితనంపుఁ దాకులకు ముందటి యుక్కుతనంబు వీగెనో
వెసపడి పారసీక పృథివీపతితో కలహించి యేగెనో
యసిఁ గొని రాఁడు నేఁడు, సకలాహవభూముల వాహినీ ముఖా
న, సుడులు గొట్టి పోరుటకు నా యెలఁబ్రాయపునాఁటి రీతిగా.

అరుగగఁ బోకు మీ వచటి కాతనిఁ గాంచగ, జంట పోరులం
జోరకుము; రుస్తుముం బడయఁ జూడు మనాహవ మార్గమందునం,
గొఱ యిసుమంత లేని దగు కోరిక కోరకుమా కుమారకా,
మరణము పొంచియున్నదిసుమా, వినుమా, పొదమాటువ్యాఘ్రమై

అటులఁ జూచెద వెందుల కయ్య- నీదు
క్షేమముం గోరి నే నిట్లు చెప్పుచుంటి;
సరియ- నీకోరు రీతినే జరుగ నిమ్ము
మ్రింగు హరిశాబకమును వారింప దలమె ?

ఇక పద” మంచు పోరబు చెయిన్ విడి శయ్యను బాసి, యున్నికో
టొకటి ధరించి యాత్మ శిశిరోత్కట విప్రకృతాంగపాళి, ద్వ
ప్మకుటము నుంచి శీర్షమున, భూధవ దండముఁ బూని, శాసన
ప్రకటకు వెంట రమ్మని పెరాన్విస పీడను వస్త్రగేహముఁ.

తూరుపుఁ గొండ కొమ్మపయిఁ దోచెను భానుఁడు, కొండగోగుల
వ్వాకిగఁ జూచినట్లులు నవారుణ కాంతులు చెట్టు పుట్టలన్
ఏరుల వాగులం గిరుల నెల్లెడ పాతర లాడెఁ, నేడకో
బారెఁ దమోం హిమా, లిసుక పట్టులు మిన్మిన లాడె నెండలో.

హయముల నెక్కి నాఁటి యుదయాన గుడారుల వీడి యందరున్
బయలునఁ దార్తరాశ్వికులు బారులు దీరిచినారు, నిండు లే
వయసు మెఱుంగులం దనరువాఁడును, సైన్య సమస్త పాలనా
క్రియలఁ బెరాన్విసాకు కుడికేలగువాఁ డగు “హ్యామ” నానతిన్.

స్తంభోన్న తాకృతుల్ శుంభ త్పరాక్రముల్
ఆరోహి తోత్తుంగ హారి హయులు

నిజ శీర్ష భాగభా గజ చర్మ కోటీరు
లసి కుంత ముఖ శస్త్ర లసిత కరులు

పటు శౌర్య నిలయ * “ ఖైవా బొఖా ” రాగతుల్
మధు తురంగ క్షీర మద్య రతులు

సారవ ‘ జ్జీవికా ’ తీర సంవాసులు
రాజ రక్షాధికారాదృతులును

* ఖైవా బొఖారాలు మధ్య ఆసియాలోని ప్రాంతములు.

పూచినయంతనే మొగలి పూవును చూచి సుమాళ మొంది మూ
చూచిన లోని త్రాచు కఱచుం గతి యాయెను నాయెడఁ-సకే-
యే చిరకాల మామక సమీహిత సిద్ధి త్వదీయ లోచనా
సేచన శాకృతిం గనుటఁ జెల్లునో, యయ్యది చెల్లె నంతయుఁ!

అదియే పదివే, లిఁక యే
కొదువయు లేదగుట నాకు కొందలు మేలా?
మఁద మారగ జీవంబులు
వదలెద జనకాంకభాగ భాజ్మస్తుఁడ నై.

జనకా! రమ్మిటు నాశిరమ్ము భవ దుత్సంగమ్మునం దిమ్ముగం
గొనుమా, వీనులఁ దేనెవాన గురియం గొంతెత్తి "నాపుత్రకా!"
యనుమా కన్నుల గూరు నీరములు నాయాస్యంబుపై రాల్చుచుం
గను నాశ్వాసము నాత్మ, జీవితపు టేకైకార్థ మీ రేడుటన్.—

అతిరయ మేగుదెమ్ము జనకా, కొనప్రాణము నిల్పికొన్న నా
కతిపయ జీవికా చరమ కాల నిమేషము లేగుచున్న, యే
నతులిత చంచలా లతిక యంగమునన్ భువి మెట్టినాఁడ, నా
కత ముగియంగ గాలియల కైవడిఁ బోవుచు నుంటి వెంటనే.—

అది విని కన్నతండ్రి కడు పగ్గి తగుల్గొనినట్టు లైన, నం
గద నెద బట్టలేక 'కొడుకా!' యని పైఁబడి యేడ్వసాగె; న
య్యది గనుచున్న సేనలు భయంపడె; రక్షకి యొండకాలవున్
నదివలెఁ జేర వచ్చెఁ గడు నాలినడం దల ద్రేల నేలకున్.

వాలిక యఱ్ఱు జాపి యిరు వంకకు నూపుచు వారి నిర్వ్యరన్
జాలిగఁ జూచుచు న్నిలచె జక్కి; మనగకష శోకసాగ రో
త్తాల తరంగ సంకుల విఘంబును దెల్పగ లేని దాని పె
న్నిలి కనుంగవం దొరగి నీరపు బిందువు రాలె నేలకున్.

తనయుం డా తురగాననాగ్రమును చేతం దాకుచు న్నిట్లు వా
కొనె. 'నో రక్షకీ! యెన్నినాళులకు చక్షూవారి రుణ్మోదముం
బొనరింపం గనుపట్టినావె, యెప్పుడో పోన్నారినై యున్నవాఁ
డనుచుం డే న్నినుగూర్చి నాజనని ప్రేమార్ద్రప్రశం సోక్తులన్.

శకలిత నైక నీవృత విశాల పథోపల ఘోర ధాటివిః
సకల రసా భటాగ్రసర సంవహనాహిత కీర్తి చంద్రికా
ప్రకటిత నామధేయమవు వారువమా! కొనియాడ శక్యమే
యొకరికి నీ దురాసద మహోజ్జ్వల వైభవ భాగ్యరేఖలన్ ?

తత మోదంబున మెట్టుచుందువు 'శయుస్థానా'వనీ సీమ, మ
త్పితృగేహాంగణ వాత పోతముల బ్రాతిం బీల్తు వారామ రా
జిత కాసార వినిర్మలాంబువులు సంసేవింతు వాదేశము
క్షితికంఠాభరణాగ్ర రత్నమును వీక్షింపంగదా నే నికన్.

కన్నుల కింపు గాని పెను కర్రి గుడారు, లెడారి నేలలుం
జెన్నొక యింత లేని వగు చిన్నిపురంబులు, నడ్డజాతులుం
జెన్నటి కయ్యముల్ నెగడు సీమల నే మనినాఁడ, నల్ల నా
పిన్నటి నాటగోలె పితృవిద్విష దంతరవాసినై కటా !

కాని కుమార, రుస్తుమును గన్గొనఁ జాలవు నీ విటన్, ‘ శయి
స్థానము’నందు వృద్ధపిత ‘జాలు’ను గూడి ప్రపంచ కార్యముల్
మాని యతండు కాలము సమస్తము నింటనె బుచ్చు చున్నవాఁ
డానన సీమయందు తొలుకాడ విషాదపు నీడ లేలొకో.

ముసలితనంపుఁ దాకులకు ముందటి యుక్కుతనంబు వీగెనో
వెసపడి పారసీక పృథివీపతితో కలహించి యేగెనో
యసిఁ గొని రాఁడు నేఁడు, సకలాహవభూముల వాహినీ ముఖా
న, సుడులు గొట్టి పోరుటకు నా యెలఁబ్రాయపునాఁటి రీతిగా.

అరుగగఁ బోకు మీ వచటి కాతనిఁ గాంచగ, జంట పోరులం
జొరకుము; రుస్తుముం బడయఁ జూడు మనాహవ మార్గమందునం,
గొఱ యిసుమంత లేని దగు కోరిక కోరకుమా కుమారకా,
మరణము పొంచియున్నదిసుమా, వినుమా, పొదమాటువ్యాఘ్రమై

అటులఁ జూచెద వెందుల కయ్యా- నీదు
క్షేమముం గోరి నే నిట్లు చెప్పుచుంటి;
సరియ- నీకోరు రీతినే జరుగ నిమ్ము
మ్రింగు హరిశాబకమును వారింప దలమె ?

ఇక పద’’ మంచు సోరబు చెయిన్ విడి శయ్యను బాసి, యున్నికో
టొకటి ధరించి యాత్మ శిశిరోత్కట విప్ర కృతాంగపాళి, ద్వా
ఝ్మకటము నుంచి శీర్షమున, భూధవ దండముఁ బూని, శాసన
ప్రకటకు వెంట రమ్మని పెరాన్విస వీడెను వస్త్రగేహముఁ.

౨

తూరుపుఁ గొండ కొమ్మపయిఁ దోఁచెను భానుఁడు, కొండగోగుల
వ్వారిగఁ బూచినట్టులు నవారుణ కాంతులు చెట్టు పుట్టలన్
ఏరుల వాగులం గిరుల నెల్లెడ పాతర లాడె, నేడకో
బారెఁ దమో హిమా, లిసుక పట్టులు మిన్మిన లాడె నెండలో.

హయముల నెక్కి నాఁటి యుదయాన గుజారుల వీడి యందరున్
బయలునఁ దార్తరాశ్వికులు బారులు దీరిచినారు, నిందు లే
వయసు మెఱుంగులం దనరువాఁడును, సైన్య సమస్త పాలనా
క్రియలఁ బెరాన్విసాకు కుడి కేలగువాఁ డగు "హ్యోమ" నానతిన్.

స్తంభోన్న తాకృతుల్ శుంభ త్పరాక్రముల్
        ఆరోహి తోత్తుంగ హారి హయులు

నిజ శీర్ష భాగభా గజ చర్మ కోటీరు
        లసి కుంత ముఖ శస్త్ర లసిత కరులు

పటు శౌర్య నిలయ * "ఖైవా బొఖా" రాగతుల్
        మధు తురంగ క్షీర మద్య రతులు

సారవ 'జ్జీవిశా' తీర సంవాసులు
        రాజ రక్షాధికారాదృతులును

---

* ఖైవా బొఖారాలు మధ్య ఆసియాలోని ప్రాంతములు.

సైన యోధాళి ప్రప్రధమాన బారు
గట్టి నిల్చిరి వప్ర సంఘట్ట నోద్య
తోజ్జ్వ లోద్దండ వేదండ యూధ మట్లు
రణ సముత్కంఠ మనములఁ బెనగొనంగ.

శంకిత యోధు లజ్ఞాత సీమా సమా
గతు లైన దిమ్మరీంద్రుడ తతు లంత,
బిగియుంగ నిడ్డ టోపీలతో చిఱుత గ
డ్డాలతో ♦ 'జహ్నార్స' కూలసీమ
నుండి వచ్చిన యట్టి దండీ మగలు, నంత
దార్త్రీయ యోధ సంతతులు నంత
నుత్తర ధ్రువ సమీపోపర క్షేత్రీయు
లౌ ఖుజుక్కులును ఖుల్మక్కు తెగలు

పొట్టి గుఱ్ఱాల దిరుగాడు నట్టి వార
లైన పామీరు వాగలు, నంత వచ్చి
రలుగులం దుండి నీరంబు లట్లు, నాఁటి
తెల్లవారున బారి, వాకిళ్ళనుండి.

మును గాన్పించెను నీరముక్పటల మేమో యన్న సందేహ సం
జనకంబై నిబిడాశ్వికాళి యరి పక్షం బందు; వారా 'ఖోరా
సను' రాష్ట్రంవుఁటిలాయతీయు లనుచున్ శంకింపఁ, బశ్చాత్ స్థలిన్
స్వనిశితాసి రుచిచ్ఛటా లసిత 'రాట్ సైన్యంబు' చూపట్టెడున్.

♦ జహ్నార్స = ఒక నది.

ఎఱుకే యీ యక, చుక్క యూడిపడిన క్లైంతో జనోద్వేగియై
యిరువాగుల్ కలియంగఁ బోవు నెడ తా నేతెంచి పేరాన్విసా
వర రాడ్దండముతోడ సైనిక పరీవారంబు వారింపఁగా
నని సేనాపతి కాంచి నిల్పె స్వబలా జ్యారంభ ణోద్యోగమున్.

అద్భుత వికచాంబక నీ
రోద్భవములతో విలోక నోత్సుకులై యా
వద్భట లోకము, గతపూ
ర్వోద్భట కోలాహలముగ నున్నట్టి యెడన్.

జరఠ ధ్వజినీ పతి జల
ధర రవమున "పారశీక క్షాత్రులారా,
యరి వీర వార వారిము
గురుమారుత మా సారాబు కోరిక వినుఁడీ!

పగతుఱలో నెవ రేనియు
మగటిమి గలవార లైన మానక తనతో
బిగు వెగయ జంట కలనికి
దిగుఁ డని పిలిచెన్ సవా లిడే యని," తెలుపన్.

తలిరుం గోళులఁ గ్రొత్తప్రొద్దు గిలిగింత ల్వెట్టఁ బల్వన్నె న
వ్వుల నొల్కించెడు మంచుబొట్లు, కొసలం బొల్పారు లేబైరుపై
వలపున్మోపరి మందవీచి చను నెబ్భంగిం బ్రభాతాన, న
ట్లలమెన్ సాద్భుత మోద వీచి వెస డార్టార్ సైన్య వారాశిలో.

పలుచోట్ల గ్రుమ్మరి పిలుచువారల గారు
కాబూలు నగరంబు కదలి వచ్చి
మించి మిన్నొంచున్న మంచు కొప్పుల నొప్పు
* హిందూ కుష చలంపు టిరుకుదార్ల
నెది చేయ నేమగు నేమొ యన్వారపునఁ
గడిది నీరవ్వటుకు గజ్జరంబు
నేని యించుక నోట నిడ నొల్లకే మెల్ల
మెల్లగాఁ జనుతటి మీద నొక్క—
పృథుల హేమ సంహతిని గన్న వేళ వోలె,
సాటి యేకడ లేనట్టి మేటి జోదు
పేరు విన్నంత పార్సిక వీరు లందు
పోయె శ్వాసానిలంబులు పుటుకు మంచు.

తోడి పఠాణు లంత వెఱతోఁ జని పార్సిక వాహినీశునిం
గూడిరి భావి కార్యమును గూర్చి తలంపగ; బల్కె నీగతిన్
♦ గూడురు, "జా సొరాబు కొనగోటికిఁ జాలఁ డొకండు నేని పో
రాడఁగ నీబలంబున గలట్టి సుయోధుల," నంచు, వెండియున్.

సింగపు గుండెవాఁడు, ‡ మృగశీఘ్రపదుండు, సొరాబు, వాని డా
యం గలమే? యవజ్ఞ యగు నొదల వంప, సవ్వాలు గైకొనన్
శృంగ విభంగమా, నొకటి చేయుద మీయెడ; రాజుమీద న
ళ్కం గొని దుస్తు మిప్పు డెడగా వసి యించుచు నుండె సేనరున్.

---

* "హిందూ కుష్" పర్వతాలు.

♦ గూడురుజ్, గూద్రుజ్, లేక గుదూర్జు, పారసీక దండనాథుఁడు.

‡ శ్లాఘ్యలాఘవముతో జంట పోరునందు మెఱుపుతీగవలె, కురంగి భంగి వైరి ప్రయోగములు తప్పించుకొనుచు పోరుట;- విజాతీయము.

ఇచటి కతంబు నిన్నటి రేయిం జనుదెంచెను ; వాని వీనులం
దచటికిఁ బోయి వైతు రణ మాఁగుట గాఁగల సర్వవార్తలం
బ్రచుర పరాక్రముం డతఁడు వైరి విజృంభణమున్ సహించునే
యచలిత బుద్ధి; గాన గొనినట్లు సవాల్ ప్రకటింపు డిత్తఱిన్."

నావుడు, "నిట్లు చేయఁదగు నంచు ఫెరూదు వచించెఁ బ్రస్ఫుటా
రావముతోడ తార్తర బలాశ మొగం బగుచుం " బెరాన్విసా!
నీ వనినట్లులే రణము నిల్పి సొరాబును శస్త్రధారునిం
గా వెసఁ జేయుఁ డంపెదము గాంచి యిదే తగువాని నేమునున్.

అంత ననంత సాగర సమాతత తార్తర వాహినీ నికా
యాంతర కల్పితాధ్వమున నాత్మ నివాసము దిక్కుగాఁ జనెన్
శాంత మతిం బెరాన్విస; వెసం జనె గూడ్రుజు దూర సైకత
ప్రాంత పటాలయంబునకు నాత్మఁ గలంగుచు రుస్తుముం గనన్.

* * *

౩

అరుణ పటాలయంబు లవి యుప్పడ గట్టుటఁ బ్రొద్దు టెండలో
మెరయుచు నుండె; నన్నిటిని మించిన రుస్తుము గీము చుట్టునన్
వరలును సేవకాళి వటు వచ్చి యెకాయెకి సూద్రు జున్న తాం
బర నిలయంబుఁ జొచ్చె నసమాన పరాక్రము రుస్తుముం గనన్

నిద్దవు దోసపండ్లు, రుచి నింపెడు రొట్టెలు, గొఱ్ఱె మాంసముం,
బ్రొద్దుటి బోన మాఱి యుడి వోయెను వేడిమి ప్రక్కఁ బీటపై;
నెద్దియుఁ దోచకున్కి గర మెక్కిన శ్యేనముతోడ నాడుచుం
బ్రొద్దులు పుచ్చుచుండె నట రుస్తుము బోనము నుజ్జగింపుచున్.

అచటికి వచ్చి నిల్వఁబడె నప్పుడు సూద్రుజు; వానిఁ జూచి యా
ఖచరముఁ గ్రింద జాఱవిడి గ్రక్కున కేకను వెట్టి లేచుచుం
బ్రచుర ముదంబునం బొదివి పట్టెఁ గరద్వయి రుస్తు మాతనిన్
విచికిల దంత దంతురిత పేశల హాస విభాసి తాస్యుఁడై.

"ఎంతయు సంతసంబు నొదవించెఁ ద్వదీయ సమాగమంబు, నా
కింతకు మించి చూడ నిక నెద్ది ప్రియం బగు దృశ్య మౌను, వి
న్పింతువె వార్త లెవ్వి గల వేని - సరే మును గూరుచుండి, యొ
క్కింత భుజించి త్రావు," అని యెంతయుగారవ మొప్పఁబల్కెన్

వాకిటనే ఘుమార్జు నిలువంబడి, “ కైకొన కొల్ల కుంటివి న
నొక్కకుమ మిత్రమా, కుడిచి కూర్చొన కాలముగాదు; వచ్చితిన్
నీ కడ కొక్క ముఖ్యఁపుఁ బనిం గొని; యచ్చట సంగరావనిన్
మూకల వీడి యొండొరులు మోములు గన్గొన విస్మయంబునన్.

కలనికిఁ దలఁపడు వేళం
గలగుండు వడన్ స్వసైన్య గణము, విపక్షుల్
పిలిచిరి మన వీరుల వా
రల సోరబు తోడ ద్వంద్వరణ మొనరింపన్.

ఎరిగిరొ యుందు నీ యభిధ నింతకు మున్నె; తదీయ వంశమున్
మరు గొనరించినా రథులు, మాన్య త్వదీయ పరాక్రమానికిన్
సరియగు పూఁపునేపున నెసంగెడు సింగపు గుండెవాఁడునుం
గరువలి వారువంపు వడి గాళులవాఁడు సుమా! సొరా బనన్.

పారసిక భటులు సంగర
ధారుణి సోరాబుపైకిఁ దలపడు వెల్లం
గోరాడఁ గోరి తగ రొక
స్ఫారాద్రిని డీకొనంగఁ జనుమాడ్కి యగుర్.

రాయి సొరాబు కాయ మెలప్రాయము గావున వాని ధాటికిం
బ్రాయఁపుఁ బ్రొద్దు గ్రుంకిన యిరాను పడాళులు చాల కొట, నీ
యాయత విక్రమంబుపయి నాశలు నిల్పితి మోయి, గాన నీ
వీ యెడ వచ్చి పోరగదవే, పద, వేడెద, వేగమే, ” యనన్.

చిరుతగ నొప్పు హస్తము వచించెను, "వృద్ధులిరానువారు, నేఁ
దరుణుఁడ నౌదునా యిటు రణాచరణా వరణాని కంపఁగాఁ,
జిరుసరదార్లకే గలదె చేవ? యదేమొకొ రాజు వారికే
గర ముపయుక్తులంచు నతి గౌరవ మిచ్చుట చిత్ర మయ్యెడిన్.

పాయఁపువాఁడు గాన నెల ప్రాయపు జోదుల గారవించు భూ
నాయకుఁ డైన 'షైఖుసురు'; నావలె నుండెడు పెద్దవారలం
బోయి తయారు గండు కనఁ బోయెడు చావున కన్న రీతి చూ
చాయఁగఁ జూచు; నేఁగు డిఁకఁ జాలు; ప్రియంబగువారిపొంతకే.

పోరి పోరి దాయ యీడు పొడుపుం బలుకుల్ పురికొల్పునప్పుడే
యురవుగ పోరునందు పురులొత్తుగ పోరగలార లెవ్వరేన్ ;
జర యురు దేరఁగా నుడుకు చచ్చిన నాడు మొదన్ జనించెనే
చురుకుఁదనం బొకించుకయు 'సోరబు' పిన్నతనంపుఁ బల్కులన్.

ఆతం డెంతటి మేటి యైనను తదీయ ప్రాజ్య కీర్తి ప్రభా
వ్రాతం బుర్విని తొప్ప దోఁచినను నేలా నాకు కన్గుట్ట; నీ
శ్వైతైణాక్షిని గాక తాదృశ మహా భీమాజి భూమీజ పా
పాతోద్యాన విఖేలన ప్రియ సుతా వాప్తిన్ మదిం గోరెదన్.

సోరాబుం బలె వార్త కెక్కిన లసత్సూనుండు నాకున్నచో
పోరాటంబుల కాతనిం బనిచి నే బోదుంగదా, రాజ్యమున్
హేరాళంబుగ దోచు దోపరులతో నీ వార్ధకం బందునన్
మారాటంబులఁ గుందు నా జనకునిం బ్రాపిచ్చి పోషింపఁగా.

ఇట్టులు గాక నా కబలయే తొలిపుట్టువు పేద చెయ్వులం
బుట్టె సరే - ఇఁకం బాగులఁ బోను తదర్థము ; నా యశస్సుచే
చుట్టును కంచెఁ గట్టి జర స్రుక్కిన తండ్రిని గాతు నీపయిం
గొట్టుక చావనిమ్ము జగకూళల నేలికలం గృతఘ్నులం ;
బట్టను చేత వారికయి పట్టెము నిం కెపుడున్ రణస్థలిన్."

ఇట్లంచు నవ్వు మొగ్గల
జిట్లింపుచు నూరకున్నఁ, జింతిలి యనుకో
న్నట్లాయె నంచు 'గూడురు'
జెట్లో యొప్పింపఁ గోరి యిట్లు వచించెన్.

"చేవం దీవెకు పుట్టు గొమ్మవును మాస్టీలందు మేల్బంతివిన్
ఆవాసంబవు కీర్తికాంత కని యాహా బుట్టి కయ్యానికిన్
నీవే రమ్మని పిల్వగం బగఱు చన్నే నీ విటుల్ డాగఁగా
నేవం భూత భవత్ప్రివర్తనకు తా మేమంద్రు లోకుల్ సఖా?

నీచత లోభివాఁడు జన నిందకు సైచి గడించినట్టి కా
ణాచిని డాచినట్లు, యువనాథులపై మది పొర్లు నన్న సం
కోచము పైకొనన్ వెరచి, కోరక పోరిక, గెల్పు దొయ్యలిం
డాచ గడంగె నీతఁ డని డప్పులు గొట్టుచుఁ జాటరే యరుల్!"

ముల్కులు వోని పల్కు లివి మోమున నాడుట బిట్టు గుట్టగా
నల్క దలిర్ప, 'నాపు మిఁక నానుడు లింతకు మించి మంచివౌ
పల్కులు రావొకో, పిరికి పందలతో నను బోల్చి చేయుదే
చుల్కన మద్యశో గరిమ చొప్పున,' కంచును రుస్తు ముగ్రుఁడై.

పోరం దొడ్డ నిసడ్డ సేయఁ జన, బూఁపుం జూడ నేపాటియుం,
బేరుం గీరులఁ బూనికిం గొనను, విద్వేషింఘనోషద్బుధా
కారం బే నని నీ వెఱుంగవె - కృతఘ్నుత్మ్నపతి ప్రీతి కై
వ్వారల్ జీవము లిత్తు రన్న దొకటే బాధించు స్వాంతంబునన్.

చింతా కంత మడంతరంగము జయశ్రీ నష్ట శంకార్చి సం
క్రాంతావస్థను బొంద దోయి - యిఁక నేలాఁ వ్యర్థ వాగ్ధోరణుల్
భ్రాంతిం బాయుము రమ్ము చూ చెదవు మద్బాహుప్రకాండాతి దు
ర్దాంతాకుంఠిత పాటవంబును సమిద్ధాత్రి తలం బందునన్.

చేతు రణంబు; గాని యొక చేతికిఁ జాలని బాలు మీఁద ని
ర్యాతత కీర్తిశాలి పడి యాలము సేసె నటన్న మాటకున్
నాతల యొగ్గఁబోను మగణంబునకున్ మును ; గానఁ జేతు న
జ్ఞాతుఁడనై రణం, ' బని బుసల్ విసరెన్ విసదారి పోలికన్.

వాకిటికిఁ బోయి రుస్తుము భటులఁ బిలిచి
యాయుధంబులఁ దెమ్మని యాజ్ఞ సేసి
తద్భటానీతములతోడఁ దడయనీక
యుద్ధ వేషముఁ దాల్చి సన్నద్ధుఁ డాయె.

* * *

౮

విడిచెను స్వాంక ధారణము, వీడె నలంకరణ ప్రకర్షయుం,
బొడవుగ జాజు వన్నె నెఱి ప్రోవులు వ్రేలు కచాని సీసకం
బిడెను శిరాన, దుస్తు మని యే యరికిన్ విదితంబు గావటుల్
వెడలె నతండు స్వాలయము వీడి బిరాన నయోమయాంగుఁడై.

జవము పెట్టని తొడవుగా సవదరించు
రక్షకీ నామ హయ ముంగ రక్షకముగ
నధిక విశ్వాసవ చ్ఛాప్యన మ్మట్టు లప్పు
డా భటాగ్రణి వెన్వెంట నరుగుదేర.

మును సూచ్యాణము జేయ నేఁగుతఱిఁ బొల్పుంగుల్కు గుబ్బంపుగూ
నను మాత్రంతిక సీమ గ్రేళ్లురుకుచుండన్ నిగ్రహీ కూలముం
దున వీక్షించి, ప్రతీక సౌష్ఠవము, చిహ్నోత్కృష్టతాభూతియున్
మనముం గిల్చుకొనంగ దుస్తు మతిప్రేమం దెచ్చె నద్దానినే.

ఇచ్చక మాడుచుం గలసిఁ యెక్కువ మక్కువ యుంచి పెంచుచుం
దెచ్చిన యశ్వశాబమును తీరిచి దిద్దెను పెద్దదానిగా,
హెచ్చుగ నెగ్రజాలు నిగుడించిన పెన్మెడపైన వ్రేల, 'శివియే
వచ్చి యిటుల్ జనించె నన వారువ మొప్పెను నేఁడు గొప్పదై.

చెలువుగ మేన నిడ్డపలు చిత్తరువుల్ బెడగారు పుట్టపుం
జిలుగు బసిండి కుచ్చెళుల్ చిందులు ద్రొక్కగ బ్రక్కలన్, నడు
ల్దొలుకహారంగు, పెక్కులుగ దూరపుఁగోనల మారుమ్రోగు గా
థలు గల నా హయప్రభువు, తద్దయు నర్మిలి వెంట నేఁగఁగన్.

దవ్వుల రుస్తుముం గని ముదంబున డెందము లుబ్బ, దిక్కులన్
నివ్వటిలంగ మోద భర నిస్వనముల్ చెలరేపి రెల్లరున్
నవ్వుమొగాలఁ బార్సికులు నట్టువ మాడుచు; విక్రమంపు పెన్
దివ్వె వెలుంగులోఁ బొలిసె నిట్టలపుం బుయిలోట చీకటుల్.

కడలి మునింగి ముత్తెములఁ గట్టుకు దెచ్చెడు జాఁక మింటికిన్
బుడగ నురుంగులం దెరలి పొంగులు వాఱు కరళ్ళఁ జూచుచున్
జనువును బొందు నాలు తన జాలరి చెల్వుఁడు పైకి వచ్చినం
గడిది ముదానఁ గాంచు గతిఁ గాంచిరి వానిని పారశీకులున్.

కూరిమి చూపు పూవులను గొల్లగ నెల్లరు జల్లుచుండ నీ
హార నగాధిరాజు వలె నాహవరంగము నంతకంతకుం
జేరఁగ వచ్చె రుస్తుమవిజేయ పరాక్రముఁ; డావలం - బ్రభా
తారుణు బోలెఁ దత్సుఁడు తార్త్రనివేశమునుండి వెల్వడెన్.

ఎవ రయి యుండ నోపు నని యెంచుచుఁ, బోరుల దొడ్డజోదులం
ధవధవ పెట్టుచుం బితఁ గనన్ రణభూములఁ గ్రుమ్మరిల్లు న
య్యువకుని జూచుచు న్నిలిచె నూరక రుస్తుము కన్ను లార్పకే
యివి యని చెప్పరాని వుదయింప మదిం బదివేల భావముల్.

పొలపము మార్దవంబు బోడవుం గని యంత్రిపురంపు దోఁటలోఁ
గలకల గాలికిం జలము కమ్మగ బల్కు కొలంకు గట్టునం
గలువల తేని కాంతిఁ గులుకాడు తృణావనిఁ జిన్ని నీడలం
గిలికెడు కన్నెమావి మొలకే సహకారా బని దోఁచె తండ్రికిన్.

శూర వరీయమున్ శశి కిశోర సిత ద్యుతి పుఁజ మంజులం
బా రమణీయ మూర్తిఁ గని యక్కటికం బెదయందుఁ జొచ్చినం
జేరఁగ వచ్చు పట్టి కిటుఁ జెప్పఁగఁ గోరి కరంబు నెత్తఁగా
వీరుఁడు తండ్రి దోఁచె నొక విన్నను దాకెడు తాడి కైవడిన్.

' ఓతరుణుండ రమ్మ, సమరోర్వికి వచ్చితె? యక్కటా! భవత్
చేతము సీరుటం గలను సేతకుఁ బొమ్మని, నిన్ను నేఁడు చేఁ
జేత నె జంపఁగా వలసెఁ, జేయున దేమిఁక – చావుసింగపున్
వాతఁ బడంగఁ గోరి యిటు వచ్చితి వెంతటి పిచ్చివాఁడవో!

చిలుకలు గోరువంకలు వసించెడు తావులు గావు, మావులం
గల కల కోయిలల్ సభలు గట్టెడు పట్టులు గావు, పూలపై
వలపుల పాట తేటులకు వాటిలు చోటులు గావు, నల్లలం
దొలకెడు నేల లివ్వి, యిటఁ ద్రోయకు నీసుకుమార రూపమున్.

మరణ భయంక రాకృతిని మానసమందున నెంచి చూచినం
గరుణ యొకింత యేనియును గానఁగ రాదఁట; కాదు కాదు తత్
ఖరతర నాసికానిల నికాయము చందన గంధవాహముల్
ఉరు దశనాంత కాంతి తతులో యువకా మిహికా వికాసముల్.

నీ పాలవంటి పరువము
నీ పైడిని కొంచెపరచు నెమ్మే నెదిరిం
గాపాడు టెఱుంగని నా
పాపార్ద్ర కరంబులందుఁ బడ వ్రేయకుమా !

బాలుండా! యిటుచూడుమోయినను శుంభత్ స్తంభసంకాశుఁడం
గేళీ భూతరణుండ, నిల్చితిని పెక్కింటన్ రణాలందు ; లే
దాలం బందున నోహటించుటయు, దాయన్ వీడు టేనాఁడునుం;
బోలుం బోలము లెంచవైతివి గదా పోఁగాల మేతెంచుటన్.

హారిదంత దంతిరా డురు దంత పరిదంతు
రిత వైరి నుతి, బాహు తత బలంబు

ఉదురంగ రంగ ద్భహుళ తుంగ గిరి శృంగ
పరి భంగకరము, దోశ్శిర విధంబు

అసమాన మానసౌకస మాన హాసమాన
లసమాన, మరి భీకృదశి యశంబు

జయ బంధు రాలోక చయ సుంద రేందీవ
రేందీవ రాసనాయిత, మురంబు

సతత నిర్ఘోషి తేతర సామ్య రహిత
మహిత దుర్ధర్ష ఘోర సమ్యగ్గభీర
పరబ లాంభోధి కుంభసంభవ నిభంబు
బాలకా ! మామ కాహవ ప్రాభవంబు.

చావున్ రమ్మని పిల్తు వేల యువకా, చాలింపు మీ యత్నమున్
భావం బందున నెంచి, తా ర్తరుల సంబంధంబు బోఁద్రోచి నా
యావాసానికి రమ్ము, నాసుతుఁడవై యస్మత్ ధ్వజచ్ఛాయ నా
జీవం బేగెడు దాఁక పోరుము జయశ్రీ నిత్య కాంతుఁడవై. "

వారిద ఘోషకుం బురుడు వచ్చు గళస్వనముల్ వినెన్, దదా
కారము నారసెన్ సుతుఁడు; కాంచెను కానల చెట్ల సందులం
దూరి తమోవృతావనుల దుంపిసలాడు వెలంది వెన్నెలం
గేరుచు మొల్కలెత్తు సిత కేశములం దల నచ్చటచ్చటన్.

అనుమానం బెద నంకపొంకములుగా నావిర్భవం బందినన్
జనకుం డాసి రయంబునం బొదివి తత్ జంఘా ద్వయిం గౌఁగిటం
దనయుం, 'డోమహనీయు, కీర్తిపరి ధాతాశాంత పర్యంతుఁడున్
యిన తేజుండును నైన రుస్తుముపు గావే, తెల్పవే, తెల్పవే,'
యని వేడం దలపోసె నిట్లు జనకుం డాత్మం బరాచీనుఁడై-

ఔరా, వీఁ డెదలోనఁ బన్నె నెదియో నారీతి గాకున్నచో
పోరాటానికి రాక, నన్, బొగడఁగాఁ బూనం గతం బే మొకో,
యూరూరం జను లాడుకొంట వినమే, యుత్యోచు లాత్మస్తుతిం,
బారీణుల్ కుహనా వినీతు లనుచుం బల్తార్తి తారుణ్యులన్.

ఇప్పుడు నిక్కవంబు వచియించితి నేని, జయంబు వీనికిం
జొప్పడు నెల్ల మింటిపుపు చొప్పని తెల్లము గాన, నాలముం
దప్పగ నిచ్చి, నాదు భుజ దండ బలోన్నతి నుగ్గడించి, కా
డొప్ప సమాను నట్టు లెదియో యొక కానుక నిచ్చి యేఁగడే!

ఏగినయట్టిఁ డూరకొనునే, సఫలం బౌగ డొందఁ గోరి, 'నే
నేగితిఁ బెక్కుకయ్యముల కింతకుము న్నొకనాఁడు రుస్తుమే
యాఁగఁగలేక మత్పటిమ, కాపగ బోరు, సమాను లేగు న
ల్లగితి మిచ్చి పుచ్చుకొని యివ్వియు కాన్కల,' నంచు వాగఁజే?

దానఁ జేకురుఁ దలవం పిరాను యోధ
గణములకు నెల్ల నావల్ల గనుక; నిజముఁ
గప్పి పుచ్చెద నని యెంచి యిప్పగిదిని
బల్కె రుస్తుము కర్కశ స్వన గళాన.

'లెమ్మిఁకఁ జాలు కైతవము లెమ్మర రుస్తుమువా యటంచు, నీ
విమ్మెయిఁ గోర నేటి, కొనరింపుము కయ్యము, లేక యోటమిం
గ్రమ్మరనియ్యకొమ్ము, నుడులంగొఱయేమి, యెదుర్ప వేమొ యు
ద్ధమ్మున రుస్తు మొక్కరుని దక్కఁ దదన్యుల నోరి యుద్ధతా.

నిరుపమ విక్రమాంశు చయ నిర్జిత విద్విష దంధకారుఁడై
వరలెడు రుస్తు మశ్ చటుల భాస్కరుదిం గను లెత్తి చూడలే
రరులు రణాన; నేఁడు భవదగ్రమునం గలఁ డంచు చెప్పినన్
దురము గిరం బటుంచి నిను ద్రోలదె ముణా పెను భీతి శాలకా

అట్టిఁడఁ గాక నీవు గను నట్టిఁడ నైనను నాదు మాటలం
గట్టిగ నమ్మమోఁబుడుత, కయ్యముమాని గ్రహింపుమోటమిన్
అట్టులు చేయ వేని భవదస్థిక- లెండల నెండి యిచ్చటం
గొట్టుక పోవు నీట నదికూలము బొర్లగ మందువేసవిన్.

అని పల్క శోకం ద్రోక్కిన
ఫణి ఫణితి చిహాల్చ లేచి బాధామర్షా
రుణ దృక్కుల రుస్తుముం గని
యనె నిల్లు సారాబు వికట హాస ముఖుండై.

'నీ వంత భయంకరుండవె ?
యావంతయు నాదు కనుల కట్టులు లేవే ?
యేవో మాటల భీతుని
గావింపంగ నాకుదానిగా నెంచితివో !

విని విని నీను నోయి పరివిద్ధము లాయె ; స్వకీర్తి దుందుభి
ధ్వనిత కళా ప్రదర్శనము తా మింక యాపుట లెస్స ; యాజిలో
నిను తల దన్నువారు ధరణిం గల రెందఱో; బాలు నట్లు నన్
గనియెద వేల నీ వొక జగా మొనగాండవుగా యొగాడిగా.

నిక్కవ మోయి నాయెదుట నీ వనినట్టులె రుస్తు మున్నచో
నక్కట నాకు చేతు లెటు లాడు దదీయ పవిత్ర మూర్తినిన్
ద్రుక్కడి వోలె శస్త్రముల మొత్త గడంగుట ; కట్టు లోట నిం
కెక్కడి నంగ రాచరణ మియ్యది వాని సమక్ష మైనచో.

కండలు నిండు పోటుమొనగాండవుం సంగర కౌశలుండవున్
గండుబు లేనియున్ నవతు గాని భయంకర విగ్రహుండవుర్
బెండువు గా వటంచు నిను బేర్కొనెదన్ మదమత్త యోధి, యి
ట్లుండియు గయ్యమందు గెలుపోటము లెప్డు మరూహ్యాముల్ గదా!

తావక హస్త కీలితమె తప్పదు గెల్పని నొక్కి చెప్పగా
నీవును నేను దక్కు ధరణీ నరులుం బవమానపు పన్నునం
బోవు కృపీట వాహముల పోల్కి విధాత్రు వశానువర్తులే
కావున నీవు గోరు గతి గా దెపు డేనియునం దెలుంగుమా.

జరిగిన వెన్క నిక్క మనఁ జాలుదు మంతియ గాక యెవ్వ రే
నెరుగరు భావికాల మిదమిద్ధ మటంచు; భవాంబు రాశిలో
కర శోక డంబరం బోరయగా మనలం బయి కెత్తె దూరపుం
దరి బడవైచునో ప్రచుర దారుణ నీరధి పట్టఁ బెట్టునో.'

హరి శౌబ శోభి సుతుఁ డి
ప్పరుసునఁ బల్కంగ మారు బల్కక జనకుం
దుర గేంద్ర నిభము కుంతము
గిర గిర గిరఁ ద్రిప్పి ద్రిప్పి కేల న్విసరెన్.

రివ్వనఁ గుక్కుటాద్భక పరిగ్రహణార్థము వాడిచూపుతో
దవ్వమొయిళ్లనుండి యిలఁ దాకు శశాదన మట్లు తంత్రి యో
రువ్విన వచ్చు యీటెను విలోకన చేసి మెఱుంగు కైవడిం
జివ్వన ప్రక్కకుం దొలఁగె; చెచ్చెర యుద్ధ విదగ్ధ సూనుఁడుఁ

మెరమెర లీను నీటె పుడమిం బడి రేపెను ధూళి పాళి; ధీ
వరుఁడు సొరాబునున్ తృణ విభా నిభ కుంత మనంత వేగమై
బరవఁగ వైవ రుస్తుమును బాయక తాకెను గాని, వెంటనే
ధరఁ బడె భూరి కంకటక దారుణ ఘట్టన కుంఠితాగ్రమై.

అంతం గుంతా హాస్తికిన్
సుంతయుఁ జలింపకుండ శుంభత్ భూభృత్
కాంతుని బలె రుస్తుము దు
ర్దాంతోద్ధతి మిన్ను ముట్ట రక్తాక్షుఁడై.

కేలన్ భీకర శాఖను
గీలించి సొరాబు మీఁదికిన్ వైవంగా
నాలంపు దిట్ట యతఁడున్
లీలం దప్పించుకొనియె రెండవమారున్

గురి బాయంగ తదాయుధంబు వెస నిర్ఘోషత్ పవిం గేరుచున్
ధరపైఁ గూలెడు లోననే, తనయ శస్త్రాఘాత దేహావనీ
ధరుఁడై రుస్తుము ద్రెళ్లి ఫెళ్ళు మని నేత్ర ఘ్రాణ కర్ణంబులం
జొరగన్ వాలుక నేలకుం దొరిగినన్ సోరాబు చేరం జనెన్.

సాటియె లేని రుస్తుము రసాగతుఁడై తన కేళ్లు వాలుకన్
గాటము గాఁగ గ్రుచ్చి, పెనుగాళులఁ జాపి, నిరస్త్రుఁ డౌట చే
వాటున నున్న దాయఁ గరవాడిగఁ జూచుచు నూరకున్న, య
ప్పాటున నెంత దారుణ కృపాణముపా లొనరించు టాతనిన్.

అతి కరుణాంతరంగుఁడు, నుదార గుణాఢ్యుఁడు నైన యా సొరా
బితరులవోలె వర్తిలక, యీగతి వైరి కరస్థుఁ డైన కు
త్సిత మొక యింత లేక మొరఁ జేరిచి వాలును, లేశ హాస భా
సిత వదనాబ్జుఁడై యమృత శీకర తుందిల మంద భాషియై.

సంబర మాయె సుప్రథిత సంగర పాండితి; శాయుధ ప్రయో
గంబును లెస్సగా సలుపఁ గల్గుదువే! యది నన్ను దప్ప న
న్యంబుల నెల్ల దాకు; నహహా! యిఁక లెమ్ము, వృథాక్రుధన్ మనో
జ్ఞంబున వీడు, లే దది నిజానికి నాయెదలోన సైతమున్.

అవురా! పాటును దూరదూరముగ నేలా నిన్ను గన్నంత నే
లవమున్ లేక యెడంద వీడి యలుకెల్లం బంచబంగాళమై;
యెవ్వరై యుందువో తేనెగిన్నయును గా నీరీతి నాయుల్లమున్
సవరింపంగ - నదేమొ రుస్తుమును నేనా కాను కా నందువే?

తోచెద గాని నీకపుడ దోచిన కందుగ, వంద యూజులం
జూచితి, వాని యుగ్రతర శోణిత భంగము లందుఁ దేలితిన్
నా చెవులార వింటి మరణ వ్యథితాత్మ విలాప గీతముల్
యేచిన గుండె నిబ్బరము నేదిన దేదిన మేని యున్నదే?

ఈనాఁడే నినుఁ జూచి యబ్బురముగా నేవో వచోఽతీతముల్
నానా నూన సమాన భావ చయముల్ నామాన సావ్యక్త వీ
ణా నాదంబులు పుట్టె; శాంతియ మదంతర్వాణి యాదేశమో,
మానంగాదగునయ్యయీయని; వయోమాన్యుండ వూహింపుమా!

రోసముఁ బాసి, ప్రాసములఁ ద్రోసి చరింత మసంత శాంతి కాం
తా సుఖ లాస్య రంగ సికతా మయ సీమలలో సుధా సమా
నాసవ మానుచుం దొలి రణంబులఁ గూరిచి ముచ్చటించుచున్
రోసిలి మిన్ను ముట్టి మొగిలుం గవ డీకొని యేక మైనటుల్.

కోపను నూనమకీన జనకోపమ, నాపయి! మూపు తీంట్రముం
బాపఁగ నీకుఁ దార్తరులఁ, బార్సినకు లంనున నాకు నెందఱో
జేపడ వచ్చుఁ గాన రణ చింతను వీడి, యొనర్త మూత్మలం
బ్రాపిషి యల్లి బిల్లి యను మల్లియ తీవెలఁ బల్లవింపఁగా. ''

పొందును గోరి లోన పొరపొచ్చెము మందున కేని లేక యీ
చందపు గంబురాపొడి పచారము లొల్కెడి మొల్కె పల్కులన్
నందనుఁ డాడుచుండు తరుణానఁ, దటాలున లేచి కుంతముం
బొందెను రుస్తు, మంతటనె బొందె పురాపరిపుల్ల తేజమున్.

కరమునఁ జేరి ఘోరముగఁ గ్రమ్మెఱ, విప్లవసూచ కాగ్రమై
మెరసెను ధూమకేతువును మీఱుచు కుంతము; ధూసరంబులై
దర గత కాంతులై యతని దంశన శీర్షకముల్ నతీకృతుం
డెరుగుఁ డితం డటంచు పచియుంపకయే వచియింపు చుండఁగన్.

పొంగెను పెన్నురం బుదధి పోలిక, మోవుల దాటి నుర్వులు
బ్బంగఁ దొడంగె, ద్రొబ్బువడి వచ్చిన గిబ్బకు చాడ్పునన్, వచో
భంగము వాటిలెన్, విరియఁ బారెఁ గనుంగవఁ గెంపు గుంపులు
త్తుంగ ఫణాహి మీఱెను క్రుధోదయముం గని రుస్తు మెంతయున్.

హా దైఱుఁగని కాతాళపు
ముద్దర వడి చుఱుకుఁదనము పొంపిరి వోవం
బద్దయు ముఱుకులకుం బె
న్నుద్దులు నుదు లెట్టకేని నోటిం దాలెన్.

" ఓ తటిదంగి, చెంగుమని యోసరి దూముక పోక నీకు నే
రీతి నుదగ్ర దోర్బల పరీక్ష నెమర్కొన లావు చాలు ; నీ
చేతులు వ్రాయనే - దురము చేతకు శాల్గిలు వేల మాటికిం !
బాతర లాడి, నీకు మగవాడియు లేదన - వచ్చు నెంతయుఁన్.

కయ్యంబున నెయ్యం బని
తియ్యంబులు, వెయ్యి పార తేనియ సోనల్
యొయ్యొయ్యన వినుతువు, మది
నుయ్యాలం బెట్టి యూతు వోరి దురాత్మా.

పూత పసిండి వోని నుడి పోహణ జేతువె గాని, యాజి నీ
చేతయ గాదు; మంజు వనసీమల కోమల కామినీ పరి
వ్రాతపు వాతెరల్ గొరికి భాసిలుటే యనుకొంటి వేమొ, యి
య్యాతత దోర్బలాఢ్య నిచయంబులతోడ రణంబు సైతమున్.

ఛీ ! మఱొక్క మాఱు నీ మరుల్ గొలిపెడు
నెనరు లాడి నుడులు వినుపఁ బోకు
కదనమునకు వచ్చి కరవాల మెత్తక
తేన లొలుకఁ బలుకు, నానగండ.

చెలిమిని సంధినిం గుఱిచి చీటికి మాటికి బూటకంబుగం
బలికిన యంత దాని విని మానుదు నాలము నంచు నెన్నడుం
దలఁపఁగఁ బోకు, నీదు పయినం గల తొంటి దయా లవంబునుం
బొలిసెను, నీవు నన్నిటం జమూద్వయి ముందు నతీకరించుటన్."

నావుడు భూరి ఘోష గగనంకష వీచి యుగాంతరంగ పా
థోవపథాన లేచి పడె, దోశ్శిఖరాలు చలించె, నేత్ర రా
జీవము లగ్ని వృష్టిఁ గురిసెం, గరవాలము పైకిఁ బ్రాకె హ
స్తావయవం బయత్నముగఁ, జయ్యన రేఁగె రణానలంబునున్.

ఖగఖడ్గాల్ వెకలించి దూకి, రణముం గావించి రద్భారవ
స్మరణాపాదక మండలాగ్ర యుగళీ సంఘట్టన స్వాన బం
ధుర రోదగ కుహూరంబుగా, సుమిత పర్ణోర్వీరుహీ భూత గా
త్రరుగుద్గారము గాగ నిర్వ్యరును వైక్రాంత్యప్రభా పాంపతుల్.

అవిగో సైకతసీసుఁగో మొగిళులే యారెండుఁ బోరాడు చు
న్నవి, శంపాలతికల్ చలించె, నురుముల్ నానా దిశా వీథులం
దవిలెం, గుంకుమ పంక మారె నిసుకల్; తారాడె నానేలలం
దెవియో శోకము గొల్పు నీడ లకటా! యేమేమి రానున్నదో?

ఆకసమందు భానుఁ డొక యంబుధర ప్రతిసీర వెన్కకున్
వ్యాకులితాత్ముఁడై చనియె, నల్లన నెల్లెడ నేవొ మూలుగుల్
ప్రాకెడి, ధూళి, యాయిరువురం, బెనుగాలికి రేఁగి, చుట్టెనే
సైకతమా! యెదే నొక విషాద పయోదము నిన్ను గప్పెనో!

ప్రకృతి పంథా విరోధ మీ రణము గాన
భాస్కరుఁడు చేరె నంబుదాభ్యంతరమున ;
గాలి మూలిగె ; నెట్టి శోకాంధతమము
పుడమి మిన్నుల కౌఁగిటం బొడమఁగలదొ ?

* * *

౨౪

అధిక తరాహవ క్లమథు లయ్యుఁ, గ్రుధాభినివేశ దంతుర
ప్రధన రతాభిలాషు లయి రక్తరుచిప్రచయంబు లుగ్ర దృక్
పథములలోన మించి పరవళ్ళను ద్రొక్కఁగ, వారు పుంస్పదా
యుధ యుగళంబుకైవడి మహోగ్ర రణాన మునింగి రెంతయున్

జనకుఁడు విసరిన కుంతము
తనుజుని మైగుఱువుఁ దాఁకి దానిని వ్రచ్చెన్
మొన నెమ్మేనున నించుక
యును గ్రుచ్చుకొనంగ లేక యుడివడి పోయెన్.

విసరిన యీటె యీపగిది వీసరమై సొహరాబు పేరణిం
గొస దిగియుండఁ దానిఁ గొనఁగోరి మహాగ్రహజాతహుంకృతిన్
వెసఁ జన రుస్తుమున్ యువక వీర వతంసముఁ డంతలోననే
యసిఁ గొని శీర్షభాగమున నక్కను గ్రుక్కుచుఁ గొట్టె బిట్టుగన్.

ఆనతశీర్షుఁ డాయె నవురానతశీర్షుఁ, డనన్యసాధ్యుఁడుం
గాని విషాద వారిద నికాయము లింకను నల్లబాఱె, ఘో
రానిల వీచికా చయము లందున నెవ్వో విలాప కాకలీ
స్వానము లుప్పతిల్లె క్షణభా నటనంబు లెసంగె దిక్కులన్.

రథికి హేష జేసెను, కిరాత పరిషత్తమై యొజారులం
గుష్టిని గీలుకొన్న ఘన కుంతముత్రో నెటకో రయాన హా
ర్యక్షము పొంగి పొర్లు రుధిరంబులు రాలగఁ బారిపోయి, సాం
ద్రక్షప నేఁగుదెంచి సికతంబున మే న్విడు వేళ పోలికన్.

ఆ హేషాత్తి వికార నిస్వనమునన్ యాపద్బలాస్తోక సం
గోహంబుల్ భయకంప మొందెను, ప్రభూతోద్రిక్త వాఃపూరమై
నీహారీకృత మాయె జీవికయు, గానీ దాన నావంత యు
త్సాహంబు న్సాహరాబువీడఁడు, రిపున్ ధైర్యంబునన్ మార్కొనెన్

మరల సారాబు పేరలుక మాద్యదిభారి నిభాభి శోభియై
కెరలి శిరశ్ఛదంబు పయి గెంటెను సర్వబలంబు చింది భీ
కర కరవాలముం; దలను గ్రమ్మెఱ రుస్తుము వంచె ; గాని యా
పరి పిడి కేల నిల్చె కరవాలు ఘణిల్లని దుల్ల గుల్లలై.

అంతట రుస్తు మెత్తె శిర మంబక రోష కషాయ దీధితుల్
ముంతల ముంచి పోయు గతి ముమ్మరమై కనుపించె, మించి యా
శాంతము లెల్ల ఘూర్ల్లు మన చండతరాహి దురీక్ష్యమూర్తిమత్
కుంతముఁ గేలఁ బూని జనకుండు మహాగ్రహ నిగ్రహోగ్రతన్.

హాస్తోత్తంభిత కుంతమై ప్రకృతి హాహాకారముల్ సేయఁగా
రుస్తు మ్మంచొక ఘోర సింహరవమున్ రోదస్సు నిండార న
య్యస్తోకోగ్రలయావతార మొక కొండంతై వెలారించె, సై
న్యస్తోమం బిరు కేవలన్ నిలువ చిత్రాంతర్గతాకారులై.

శ్రీకర చంద్రమః కర విజిత్వరి నీ వర రూప కాంతి, యా
లోక దురాసదం బయి యలోక పథంబులఁ జేర నున్కి, ని
లోకము దోచె మామక విలోకము నందు తమోంబు రాశి
లోకము దోచె మామక విలోకము నందు తమోంబు రాశి నై

ఆయుధ సంచయంబు లసృగార్ద్ర కరార్జిత కీర్తియుం, ధరా
నాయక సత్కటాక్షములు, నశ్వర మీకసుమాల యోలముకై
బాయక దాల్ప నేమిటికి బాసి మఱి న్నిటు చేతులారఁగా
నాయెన లేని సౌఖ్య భవనమ్మును గూలుచుకొన్న యూడటన్.

అరుణుని యెండ లాకుకొను నంచులు లేని యెడారి సీమలం
దరిగెడి బాటసారి చెవియందు, తమస్సులు గాకుకొన్న భీ
కర విపినమ్ములందు నలిగాడుపునై, వగ గూర్చునట్టి వా
పోగములు నింపుచుం దిరుగుచుండఁగఁ గోరెదఁ బ్రాచితంబుగన్.

అనుచు నిదంవిధ పరిదే
వనముం బొనరించు జనకు భగ్నాశయునిం
గని, కనికర మిగు రొత్తం
దనుభవుఁ డాశ్వాస గుంభన ప్రయతుం డై.

కాల మాగునె ? శోకింప నేల తండ్రి !
కన్నుదమ్ముల బాష్పాలు గార్చె దీవు
బాష్ప సందోహ జనిత ప్రవాహ మైన
ధాత విరచిత మగు నొక్క గీత చెడదు.

ఘోర కులోచి తాంత మొదవెం గద, యంగద దాని కేల, నీ
వోరిమి మాలి యొష్టవచె నంటు యొకింతయుఁ బోల, దస్త్రసం
భారము నుజ్జగింపవె యభంగుర సంగర రంగ చంగిమో
దార కృపాణ ధారివి, మదారి విదారివి, విక్రమారణీ!

కనుదమ్ముల్ విరియించి, వత్తు నని, యుత్కంఠ న్నిరీక్షించుచున్
దినముల్ వుచ్చెదు కన్నతల్లికి స్వరు ర్నిర్ఘాత మీవార్త- యో
జనకా! యూఱట గూర్పు మామె కిఁక నేఁజాలింతు నాయోలముం
దనరుం గావుత నీదు జీవితము, జ్యోత్స్నాకాశ నీకాశ మై!

* * * * *

శాంతి రస్తు!

